

rodile krepkih žrebet. Takšne vrle kobile, ki so po četrtem leti prvič bile pri žrebcu, puščajo za pleme do dvanajstega leta, nekatere še dalje. Stare kobile se ne ubrejijo rade in rodijo čedalje slabša žrebeta.

Tudi ne kaže na pleme puščati kobil, ki so 10 do 12 let postale stare, pa niso bile pri žrebcu ali sploh niso nikoli prinesle žrebeta. Za pleme tudi niso kobile, katere uže po več let niso hotele breje ostati. Ako jih vendar žrebec sedaj ubreji, ne razvijajo se žrebeta v njih tako dobro, kakor v mlajših kobilah.

Paziti je na plemenske kobile, da nimajo nič bolehavega na sebi ali v sebi, kar bi utegnilo žrebetu škodovati, morebiti povzročiti, da spravijo žrebe na svet negodno.

Zato je velike opaznosti treba pri kobilah, ki so jako debele ali hudo suhe, lenobno mrtve, močno dražljive, ki se starajo pred časom, ali so prestale hudo bolezen. Kedar mlade kobile precej prvokrat povržejo, a ni najti za to nesrečo nikakega zunanjega vzroka, znamenje je, da mora v kobili biti vzrok. In takšna kobila ni za pleme, ker bi zopet povrgla. Bržčas je od staršev dobila, da vselej povrže, ker je morebiti spolovilo bolno, oplodje preslabo ali sploh žival nesposobna za plod. Čim popolneje prehajajo dobre lastnosti od kobile na žrebeta, tem več je plemenka vredna. Najboljše pa so plemenske kobile, ki nosijo žrebeta, katera po životu, podobi, hoji in silah presegajo mater.

Kmetovalec konjerejec torej stori sam sebi največjo korist, ako razumno in opazno odbira kobile plemenske. Opomnimo še na konec, da kobile čiste pasme svoje lepe lastnosti zaplojajo na žrebeta veliko popolneje, nego živali iz skrižanega ploda prišedše. Zatorej je, ako sicer telesna zunanost ni prerazlična, dajati vsakakor prednost kobilam čiste pasme.

Kako pri nas drobno živino koljejo.

Teleta navadno koljejo, da jih še žive obešajo na kline, zabite v lesene stolice mesarske, da prosto visijo na zraku. Močni železni kavli zagnani so med trdno zvezane noge, kar teletom na kožici ob kostéh dela silnih bolečin. V večjih mesnicah visi tako obešenih mnogo telet ob jednem. Nekatera teleta dolgo čakajo obešena, preden mesar do njih pride. Poizvedla in kot resnična zabeležila se je tudi navada, zlasti mesarjev na deželi, da živemu teletu nogici zadnji predró z nožem in zatem na železni klin obesijo.

Temu pravijo nemški mesarji: „Auffleichen“. Glava visi na zdol, kri ne more iz možgan in zatorej ostane žival do zadnjega trenutka pri zavesti in čuti grozne muke.

Svinje omamijo pred klanjem, vsaj v večih mestih, ker je derenje njihovo presitno. Drugače je v manjših mestih in na deželi. Nekateri mesarji so tega mnenja, da kri bržeje izteka iz živali, dokler še ta ni mrtva. Zato delajo na to, da žival po malem umira in tako kri prelije, preden je zeló pri kraji z življenjem. Mesar

naredi z nožem majhno rano in pusti nož v njej ter zopet zareže, ko kri začne po malem teči. Po nekod imajo to napačno misel, da svinja ni prav zdrava, ako se močno ne dere med klanjem. Zato nečejo živali hitro zaklati, in če je pretolsta ter radi tega se ne dere veliko, silijo njo v to s tem, da s palčevim nohtom za očesa vdirajo. Sploh pa na deželi ima derenje svinj med klanjem naznanjati celi okolici, kaj se godi prijetnega pri hiši.

Jako grozovito koljejo svinje na kmetih. Dostikrat kmet sam ne razume pravilno klati ter žival res na smrt muči; ne pozna krvnih žil. In zato zabada in vrta mnogokrat še z nožem zeló skrhanim po živalinem vratu, sapniku in požiralniku.

Časih prebode ves vrat, pa glavne žile niso prerezane, krvi teče malo in žival trpi strahovite muke, ki trajajo po pol ure in še dalje. Klanja udeleži se tropa ljudi, kajti poluodraščeni fant mora učiti se, kako se svinje zabadajo in koljejo. Med groznimi mukami držijo svinjo fantiči in deklice za noge, klečijo z nogami na njej, vlačijo, suvajo, tepejo in otrok drži skledico, loveč tekočo kri, in drugo otroče jo meša v skledici, da se ne vtrdi. Druga mladež z vasi pa pase radogledne oči na odurnem delovanji. To mora slabo uplivati na mlada srca, postanejo surova, neusmiljena, ter se naučijo, da pozneje ravno tako grozovito ravnaajo, zlasti ker jih mičejo in se primejo dovtipne šale, katerih se odraščeni v takih priložnostih radi poslužujejo.

Ni mogoče ter tudi ne kaže tukaj navajati vseh vzrokov tolikim surovostim, grozovitostim predsodkom, ki se pojavljajo, pri sedanjih navadah klati drobno živino. Temu v okom priti moglo bi se le z zakonodajstvom. Zakon bi naj zaukazal, vsako žival pred klanjem omamiti.

Temu vgovarjati pametno res ni mogoče, ker ne dela nobenih sitnob, ne žali nobenih koristi, ne otežava klanja, marveč polajša.

Dežela badenska daje nam v tem oziru lep zgled. Ondi koljejo na povedani način drobno živino uže od l. 1864 ter vsako žival pred klanjem omamijo in omotijo. Ministerska naredba od 22. oktobra 1864 naravnost zaukazuje: „svinje imajo ljudje tako klati, da zavdajo na zadnjo stran glave živali najpoprej udarec in zatem takoj z nožem vbodejo do srca.“ Jednako navado imajo sedaj tam po celi deželi tudi zastran telet. Vsako tele omamijo najpoprej z udarcem po glavi in zatem je zakoljejo. Ta način se je obnesel izvrstno.

Razne reči.

— Dober lek proti navadnim ozeblinam, pravijo, da je čebulja. Predno greš spat, dobro odrigni ozeblino s čebuljo ali pa nareži polovico čebulje na ozeblino čez noč. To stori tolikrat, da izgine ozeblina.

— Velike železne posode namažeš najbolje in najceneje s cementom. Pomešaj dobrega in čistega cementa

toliko z vodo, da moreš mazati s čopičem. Namaži pa posodo dvakrat do trikrat. V neki tovarni za stroje so naredili poskušnjo z železno ploščevino, ki je bila tako namazana s cementom. Ploščevino so krivili, kovali in greli, a ni odpadel namazani cement.

Pogin glogovemu belinu!

Glogov belin, ali kakor ga ljudje po deželi sploh po domače imenujejo: „beli metulj“, prikazal se je med pretečenim poletjem po nekaterih krajih naše domovine v prav obilnem številu. Gosenice tega metulja, katerih more zaleči ena sama oplodena samica do 200 s svojimi jajčki, so našemu sadnemu drevju eden najhujših sovražnikov. Male gosenčice prvo leto na sadnem drevju ne narejajo še kake posebne škode; ker pa žive prezimijo, so pa prec od prihodnje pomladi do časa, ko se zabubijo, tem požrešneje. Sadno drevje, na katerem tega vraga veliko prezimi, v dobi prve rasti do čistega oguli ter listja in cvetja popolno oropa. Taka sadna drevesa potem še konec meseca junija navadno vsega zelenja in sadnega zaroda popolno gola, kot ob pozni jeseni, na svojih mestih stojé. Enakih posameznih zgledov se skrbnemu opazovalcu uže pretečeno leto tu in tam manjkalo ni. Prav pogostoma dogodi se tudi, da tako oguljeno drevo potem nikdar več ne ozeleni; usuši se. Ono sadno drevje, katero so gosenice glogovega belina bile v prvi rasti do čistega ogulile in je v drugi rasti (po kresu namreč) iznova ozelenelo in listje razvilo, ne more več to leto cvetnih (sadnih) brstov ali pôpov za prihodnje leto nastaviti. In tako ta požrešna nesnaga marljivemu sadjerejcu za celi dve leti vse upanje na bogat sadni pridelek more popolno uničiti.

Za pravo in izdatno vojsko temu grdemu požrešnemu vragu je neovrgljivo najugodnejši čas, „čas od pozne jeseni do konca zime“, dokler se ga more v njegovem zimskem bivališči še spečega ugonobiti. Vse naravno potjo na sadnem drevju dozorelo listje je do sedaj uže popolno odpadlo. Pri vsem tem se pa vidi na sadnem drevju še prav veliko listja, kot na nitkah privezanega, skupaj zvitega — „bengljati“. To listje pa nič družega ni, nego zimska bivališča glogovega belina, v katerem v malih kokončkih zapreden, prezimuje. To bengljajoče povito listje nahaja se le ob koncu drevesnih vej, navadno na enoletnih poganjkih; na vejah in češuljah v sredi vrhove krone ga ni. Zimska gnjezda glogovega belina so sedaj in dalje do pričetka pomlad, dokler je drevje še brez listja (zelenja), popolno vidna in se morejo brez posebne težave vničiti. V to treba je le malo truda, nekoliko skrbi za lastno korist, pripravne posode in pa zadosta dolge lestve. Lestva pristavlja se ob večjem drevju zvonaj okolu drevesne vejine krone od mesta do mesta tako, da se ž njo slednjič okolu in okolu vrha pride. Kjer se je lestva prvokrat ob drevesnem vrhu pristavila, se poviti bengljajoči listi od vrha doli na vse strani, kolikor se je moglo doseči, oberó v kako primerno posodo, najbolje košarico, cajno ali kak slam-

nat „cekar“, kar si obiralec tako priredi, kot takrat, ko črešnje obira.

Tako listje mora se obrati in zbrati v posodo ter potem sožgati, da se ž njim vred prezimujoči mrčes gotovo vniči; ako bi se tako listje le odtrgalo, morda tudi malo posvaljkalo ali pohodilo, bi se s tem malo več nego nič doseglo. Pri takem postopanju bi še veliko gosenčic živih ostalo, katere bi spomladi, ko se prebudé, zopet na drevesa zlezle in tam svojo požrešnost uganjale.

Ker za prihodnjo spomlad sadno drevje obilo cvetja in v posledici, brez posebnih drugih nesreč, dobre sadne letine obeta, naj toraj vsak, komur je na lastnem dobrem količkaj ležeče, med zimo sadno drevje onega bengljajočega listja do čistega obere in s zalego vred sežge.

Ako se pa hoče, da bode ta opravek tudi splošno koristen, mora in naj se vzajemno „s zjedinjenimi močmi“ izvrši. Ne le posamezniki naj posamezna sadna drevesa hudega sovražnika oprosté, nego temveč naj to storé in izvršé vsi posestniki celih občin in okrajev na vsem svojem sadnem drevju.

Prav dobro in nad vse koristno bilo bi, ko bi slavna c. kr. okrajna glavarstva v onih krajih, po katerih bil se je med pretečenim poletjem „glogov belin“ mnogobrojno prikazal, pričela uže sedaj postaviti iz dné 17. junija 1870. l., naperjeno proti škodljivim mrčesom, z vso strogostjo izvrševati.

Dokler je sovražnik še miren, skupaj in spí, pride se mu lahko in z vspehom do živega; ko se bode pa enkrat uže po sadnem drevju na vse strani za svojem živežem razpršil, mu je vničevanje neomejeno, a za pokončati ga, pa nobenega gotovega in popolno izdatnega pripomočka več.

Toraj na delo ob ugodnem še času!

Po toči zvoniti ne pomaga več.

Še enkrat poudarjam: Kdor hoče prihodnje leto jabolka in drugo sadje raz svoje ovočno drevje obirati in tresti, naj uže sedaj, gotovo pa do konca zime do čistega obere in v ognji vniči zimska gajezda glogovega belina!

M. Rant.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

Od dokazil slavne šopronske trgovinske zbornice treba je še jedno preiskovati: namreč, ali je res, da so za stvarjanja trgovinskega zakona vladajoči odnošaji bili taki, da je radi njih bilo utemeljeno zakonito dovoljenje trgovskih potnikov prejemati denarje, a da se to ne more trditi o danes vladajočih odnošajih.

Priznati mi je, da mi niso znani nagibi, kateri so napotili postavodajalca, da je določilo, tičoče se tega, da imajo trgovinski potniki pravico, prejemati denarje, vzel v trgovinski zakonik, in da sem v zapisnikih o posvetovanji trgovinskega zakona v tej točki brezvspešno iskal pojasnila. Nekaj pa se vendar upam kar naravnost trditi, da je tudi v današnjih odnošajih trgovinskih potni-